

Борис Кіндюк

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії та історії держави і права
Тернопільського національного економічного університету
(м. Тернопіль, Україна)
kxnon7@mail.ru

УДК 340.15(477)«1918/20»:342.4.001.36

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРОЕКТІВ КОНСТИТУЦІЇ КОСТЬ ЛЕВИЦЬКОГО ТА СТАНІСЛАВА ДНІСТРЯНСЬКОГО

АНОТАЦІЯ. Актуальність теми статті пов'язана з процесом проведення конституційної реформи, яка відбувається на тлі кризи, що охопила політичну, економічну, соціальну сфери в Україні. У вирішенні цього завдання може суттєво допомогти історичний досвід конституціоналізму, накопичений у різні історичні часи, а особливо у період відновлення Української незалежної держави 1917–1921 рр.

Метою статті є компаративний аналіз за допомогою системи кількісних показників проектів конституції, що їх запропонували відомі українські правники, доктори права Кость Левицький і Станіслав Дністрянський.

Досліджено причини прийняття цих проектів, до числа яких відносилися вирішення завдання з підготовки акта найвищої юридичної сили, який мав забезпечити легітимне відновлення та функціонування демократичної і незалежної української держави. Обидва проекти ґрунтувалися на демократичних засадах, які включають право на свободу та особисту недоторканність, право на повагу до приватного та сімейного життя, свободу думки, совісті, релігії, свободу вираження поглядів, свободу зібрань та об'єднань. Показано, що проект С. Дністрянського мав у 2,3 рази більший обсяг матеріалу, кількість пунктів порівняно з проектом К. Левицького. Статистичні розрахунки засвідчили значну нерівномірність розподілення матеріалу всередині проектів та його зосередження у початковій частині актів. Спільними рисами змістовних характеристик проектів була наявність інституту президентства, закріплення за парламентом значного обсягу повноважень та можливість приєднання до Західноукраїнської Народної Республіки інших регіонів України. Розгляд інститутів цих проектів показує, що в проекті К. Левицького основна кількість матеріалу припадала на інститут президентства, а у С. Дністрянського – на інститут парламентаризму. Проект С. Дністрянського передбачав створення Державного Судового Трибуналу, який складається із шести членів та шести суддів або юристів,

© Борис Кіндюк, 2018

які призначаються згідно з пропозицією Голови Державної Юстиції чи Президента Республіки, а в проєкті К. Левицького був відсутній вищий суд та інститут місцевого самоврядування. Проєкт С. Дністрянського, на відміну від запропонованого акта К. Левицького, передбачав широку участь громадян у здійсненні правосуддя, що забезпечувалося участю народних засідателів, присяжних і мирових суддів.

Проведення цього дослідження дало змогу визначити правовий досвід стосовно закріплення в новому проєкті Конституції України положення про збереження селянами своїх паїв, використання української мови як офіційної та державної підтримки її збереження і розвитку, а також передачу більш значного обсягу повноважень органам місцевої влади.

Ключові слова: конституція; Кость Левицький; Станіслав Дністрянський; інститути; повноваження органів влади; кількісні показники; Західноукраїнська Народна Республіка.

Актуальність теми пов'язана з процесом проведення конституційної реформи, яка відбувається на тлі кризи, що охопила політичну, економічну, соціальну сфери в Україні. У вирішенні цього завдання може суттєво допомогти історичний досвід конституціоналізму, накопичений у різні історичні часи, а особливо у період відновлення Української незалежної держави 1917–1921 рр. Із цієї точки зору становить значний інтерес дослідження проєктів конституції, що їх запропонували такі видатні українські теоретики та практики юриспруденції, як С. Дністрянський та К. Левицький. Академік С. Дністрянський увійшов до юриспруденції як фахівець з історії держави і права, цивільного права, правового статусу українського населення, виборчої системи Австро-Угорщини, як талановитий учений-цивіліст.

Автор другого проєкту – доктор права К. Левицький був одним зі значних політичних діячів, правників України XIX ст. – першої половини XX ст., перший Прем'єр уряду Західноукраїнської Народної Республіки (далі – ЗУНР), адвокат. Необхідність дослідження конституційних проєктів пов'язана з ворожим ставленням комуністичної влади до творчих надбань цих науковців, праці яких перебували під забороною та були поміщені в спецхрані. Таким чином, проведення порівняльного аналізу проєктів конституції дає змогу виявити позитивний правотворчий досвід, який може бути використаний у сьогоднішній Україні, та позначити негативні моменти, що дадуть можливість уникнути помилок, які були зроблені в минулому.

Аналіз публікацій показує наявність незначної кількості праць, присвячених питанням проєктів конституції, що їх запропонували С. Дністрянській та К. Левицький. До таких наукових розробок, у яких фрагментарно розглядалося це питання, належать праці Т. Андрусика, М. Баймуратова, А. Крусян, В. Кульчицького, М. Орзіха, С. Сворака,

П. Стецюка, Б. Тищика, М. Томенко, І. Усенка. Більш детально зміст цих конституційних проектів розглядався у працях І. Андрухів, І. Василик, М. Залізняка, О. Мироненка, А. Савчак, З. Соколюка, В. Старосольського, А. Стечишиної. Незважаючи на наявність цих праць, компаративний аналіз проектів конституції К. Левицького та С. Дністрянського не здійснювався та потребує своєї розробки. Значний обсяг можливостей у вирішенні цього завдання може надати використання кількісних показників нормативно-правових актів, які дадуть змогу порівняти цифрові характеристики різних документів між собою. Практичне використання таких методик проводилося Ж. Дзейко на прикладі нормативно-правових актів, виданих у різні історичні часи в Україні, у сфері охорони природи – О. Золотарьовою, Кримінальних кодексів – О. Копиленком та Б. Кіндюком.

Метою дослідження є проведення компаративного аналізу проектів конституції К. Левицького та С. Дністрянського з використанням системи кількісних показників.

Викладення матеріалів дослідження необхідно розпочати з того, що новацією цієї статті є використання методу кількісних показників, запропонованого Б. Кіндюком, сутністю якого є розрахунки кількості знаків, що входять до окремих частин, розділів, глав, статей законодавчого акта, а також знаходження величин коефіцієнтів варіацій та асиметрії¹. Перше з них показує коливання кількості знаків у середині нормативно-правового акта та нерівномірність розподілення матеріалу, другий коефіцієнт асиметрії дає змогу встановити, в якій частині акта – правій чи лівій – зосереджений основний обсяг тексту.

На першому етапі необхідно розглянути особливості творчої біографії цих політичних діячів, докторів права. Так, К. Левицький (1859–1941 рр.) народився 17 листопада 1859 р. у місті Тисмениця в сім'ї греко-католицького священника отця Антона Левицького, у домі якого збиралися представники української інтелігенції і патріоти та обговорювалися питання відродження України. Академік С. Дністрянський (1870–1935 рр.) народився 13 листопада 1870 р. у місті Тернополі в сім'ї першого директора місцевої чоловічої учительської семінарії, доктора Северина Дністрянського. Науковці в різні часи здобули вищу юридичну освіту у Віденському та Львівському університетах, при цьому С. Дністрянський продовжив свою освіту в університетах Берліна і Лейпцига, а К. Левицький одразу розпочав практичну діяльність як адвокат. Спільною рисою творчого шляху цих науковців, як зазначає І. Андрухів, був внесок до юридичної

¹ Б. Кіндюк та А. Золотарьова, 'Кодифікація та моніторинг нормативно-правових актів, прийнятих у сфері охорони природи радянської та незалежної України' (2015) 10-12 Юридична Україна 17-23.

науки, що знайшов відображення у численних працях, до яких відносяться монографії, статті, брошури².

Так, К. Левицький вивчав положення Руської Правди, цивільного законодавства Австро-Угорщини, правового статусу української мови та підготував українсько-німецький словник правничих термінів. С. Дністрянський розробляв цивільне право Австро-Угорщини, досліджував питання конституційного права шляхом підготовки таких праць, як “Реформа виборчого права в Австрії” (1906 р.), “Самовизначення народів”, “Статут для Галичини” (1919 р.), “Зв’язок і сполука народів” (1920 р.). Характерною рисою науковців була активна депутатська діяльність в Австрійському парламенті, яка була спрямована на захист прав українців, статусу української мови, створення сприятливих умов в економіці Галичини, українського театру та університету з українськими кафедрами.

Причини підготовки проєктів конституції були пов’язані з революційними подіями 1918 р. та проголошенням ЗУНР, що потребувало визначення основ політичної, правової та економічної системи держави.

При цьому обидва політичних діячі мали високий рівень юридичної освіти, були докторами права, мали значний досвід депутатської діяльності в Австрійському парламенті та Галицькому Сеймі, були добре ознайомлені з положеннями Конституції Австро-Угорщини 1867 р., а К. Левицький багато років працював адвокатом. Як зазначає А. Стечишина, авторитет К. Левицького як депутата Австрійського парламенту був настільки високим, що імператор Франц Йосиф прислухався до його законодавчих пропозицій, часто давав вказівки з внесення змін до законів та навіть нагородив К. Левицького лицарським орденом – “Хрестом Леопольда”³.

Як зазначає І. Василик, з метою вирішення цього завдання представники українських партій, громадських організацій, депутати колишнього Австрійського парламенту та Галицького Крайового Сейму провели 18 жовтня 1918 р. у Львові національні збори, на яких була створена Конституційна комісія⁴. Складна політична ситуація періоду Української Революції поставила перед цими політичними діячами завдання з упорядкування процесу створення української незалежної держави та її легітимного відділення від інших регіонів Австро-Угорщини та Польської частини Галичини. Першим Прем’єр-міністром ЗУНР був обраний

² І Андрухів, *Кость Левицький політик, громадський діяч, правник (1859-1941)* (Надвірнянська друкарня 2008) 89.

³ А Стечишин, ‘Кость Левицький як представник нового покоління державотворчої інтелігенції Галичини’ [2016] 2(14) Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія Право 70-77.

⁴ І Василик, *Кость Левицький: від адвоката до прем’єра ЗУНР* (Задруга 2013) 176.

К. Левицький, який добре розумів необхідність підготовки проекту, відомого як “Основи державного устрою Галицької Республіки”⁵. Зі свого боку С. Дністрянський запропонував два проекти Конституції ЗУНР, виходячи з завдання Президента Української національної Ради ЗУНР Є. Петрушевича (1863–1940 рр.), перший із них у 1918 р. – “Устрій Галицької держави” та другий у 1920 р. – “Конституція Західноукраїнської Народної Республіки”⁶. Аналізуючи конституційний проект С. Дністрянського 1920 р., П. Стецюк виділяє три блоки положень, які мали закласти основи конституційного ладу майбутньої ЗУНР⁷. Це положення про ЗУНР – як правову, самостійну (суверенну), демократичну, соціальну та національну державу, яка визначає людину, з її правами та свободами, важливою соціальною цінністю, та державу, в якій державна влада побудована за принципом її розподілу на законодавчу, виконавчу і судову, а також наявне місцеве самоврядування.

Проект К. Левицького мав трирівневу структуру – “Конституція – розділи – артикули”, складався з 12 розділів без поділення їх на глави, 42 артикулів, із яких чотири регламентували перехідні положення, а загальна кількість знаків дорівнювала 14 681 (див. таблиця 1).

Таблиця 1

Кількісні показники проектів конституції К. Левицького та С. Дністрянського

Назва акта	Загальна кількість				Cv	Cs
	знаків	розділів	глав	параграфів/ артикулів		
Основи державного устрою Галицької Республіки	14 681	12	–	42	1,434	4,945
Конституція ЗУНР	33 252	3	6	130	0,839	2,088

Виконані розрахунки кількості знаків, які входять до кожного з 12 розділів, показали, що їхня найбільша кількість припадає на розділ V “Загальні права горожан держави” – 3 099 знаків, а найменша кількість – на розділ IV “Форма правління” – 189 знаків, що доводить факт найбільшої уваги законодавця до питань прав, які надавалися конституцією громадянам. Розрахунки статистичних характеристик показують: Cv – 1,43, а Cs – 4,94, що доводить досить високу нерівномірність розподілення матеріалу та значне зосередження основної маси тексту в початковій частині проекту конституції. Особливістю побудови Конституції С. Дністрянського є чотирирівнева структура – “Конституція – розді-

⁵ Проект статуту “Основи державного устрою Галицької Республіки”. Листопад 1918 р. (Центральний державний історичний архів України) ф. 462, оп. 1, спр. 216, арк. 1.

⁶ Конституція Західно-Української Народної Республіки [проект Станіслава Дністрянського] (1920 року) <<http://constituanta.blogspot.com/2012/08/1920.html>> дата звернення 10 Червень 2018.

⁷ П. Стецюк, Станіслав Дністрянський як конституціоналіст (Вид держ ун-ту ім І Франка 1999) 232.

ли – глави – параграфи”, яка поділялася на три розділи: розділ I “Держава і право”, розділ II “Державна влада” був поділений на глави, розділ III “Право народів на самовизначення” складався лише з п’яти параграфів при їх загальній кількості 130, а коефіцієнт варіації дорівнює C_v – 0,83, коефіцієнт асиметрії C_s – 2,08. Розрахунки кількісних показників цих розділів показують, що перший із них складається з 6 955 знаків, другий – 24 510 знаків, а третій – 1 676 знаків, тобто найбільша увага приділена питанням державної влади, порядку прийняття законів та діяльності парламенту й уряду.

Дані, зібрані у таблиці 1, дають змогу провести порівняльний аналіз кількісних показників характеристик цих актів та дійти таких результатів. Так, загальна кількість знаків проекту С. Дністрянського, порівняно з проектом К. Левицького, більша у 2,3 рази, значно відрізняються проекти за кількістю параграфів (артикулів), яка у К. Левицького складалася з 42, а у С. Дністрянського – зі 130. Порівняння значень коефіцієнтів варіацій показує, що проект С. Дністрянського мав значно більшу нерівномірність розподілення матеріалу, ніж проект К. Левицького, тобто відношення коефіцієнтів варіації дорівнює 1,7. Аналогічним чином розгляд коефіцієнтів асиметрії показує наявність в обох випадках позитивної асиметрії (C_s більше 0), але в проекті С. Дністрянського більш значна кількість тексту зосереджена у початковій частині документа.

Наступним елементом порівняльного аналізу стало проведення розрахунків кількості знаків, які припадали на кожний із розділів та їх перерахунок у відносній величині, що показало, – у проекті С. Дністрянського найбільша кількість знаків припадає на розділ II “Державна влада”, який складається з 24 510 знаків, чи 73,7 % від загальної кількості матеріалу, натомість у проекті К. Левицького найбільша кількість знаків припадає на розділ V “Загальні права горожан держави”, – 3 099 знаків, чи 21,1 %.

Паралельно з цим проводився аналіз змістовних компонентів проєктів: а) які збігалися між собою; б) які різнилися за своєю направленістю. Першою спільною рисою двох актів було представлення України як правової держави, суверенної та демократичної республіки з унітарним устроєм, тобто такої, що має єдиний центр влади, законодавство, судову систему. Другою – визначення кордонів ЗУНР, до складу якої входять українські області колишньої Австро-Угорської імперії, місто Перемишль до річки Сян, а також можливість приєднання до ЗУНР земель Центральної України, які перебували під російською окупацією. Третьою рисою була фіксація широких прав громадян, до числа яких належали: свобода, рівність, однакові політичні права всіх верств населення, чоловіків та жінок, а також гарантувалося: таємність листування, права громадян

на збори та вільне об'єднання в громадські осередки, право громадян на подання петиції та заяв до органів державної влади, заборона на цензуру, право на освіту, можливість займатися підприємницькою діяльністю; всі громадяни мали сплачувати податки, держава не мала права втручатися в економічну діяльність та ін. Одночасно з цим проект К. Левицького визнає права трьох головних народностей, до яких належали українська, польська та єврейська, що можуть використовувати свої мови в освітніх установах, у судах, рішеннях органів державної влади, але офіційною мовою є українська. Аналогічним чином проект С. Дністрянського вказує, що державні службовці повинні користуватися українською мовою, яка є офіційною в державі. Такий підхід повинен бути включений у доповнення до конституційної реформи, яка здійснюється у сьогочасній Україні та має забезпечити постійний розвиток української мови.

Різницю між змістовними компонентами двох проектів можна дослідити на прикладі парламентської, виконавчої та судової гілок влади, а також інституту президентства. Так, у проекті К. Левицького парламент був представлений Державною Радою, виконавча гілка влади – у вигляді Державних Міністерій, а судова гілка влади – цивільними та кримінальними судами. Згідно з цим проектом, до компетенції парламенту належали всі справи, пов'язані з державними питаннями, ратифікація договорів з іншими державами і питання війни та миру. Депутати обиралися до парламенту на три роки, окремо за національностями, тобто українці, поляки та євреї вибирали депутатів, які їх представляли в законодавчому зібранні. У повноваження парламенту входить вибір серед депутатів президента (голови), який обов'язково має бути українцем, та чотирьох віце-президентів, один із яких мав бути представником польської й один – єврейської національності. У проекті С. Дністрянського парламент представляє Народна Палата, яка обирається строком на чотири роки та має широкі повноваження. До компетенції парламенту входить прийняття законів, затвердження державних угод, законів про видачу паспортів і поліцію, військову справу, грошову, митну, фінансову та податкову систему, оголошення війни та укладання миру, здійснення нагляду за системою управління та правосуддям, а також аграрне законодавство. Парламент приймає свій регламент, обирає голову та двох заступників, а депутати не можуть бути притягнуті до відповідальності без згоди парламенту. Виконавча гілка влади в проекті представлена Державною Радою, яка складається з шести міністерств: внутрішніх справ, фінансів, релігії і освіти, сільського та лісового господарства, торгівлі й промислу, сполучень та здійснює контроль за місцевим самоврядуванням. Членів Державної Ради (міністрів) призначає Президент Республіки після вис-

новку експертів парламенту у співвідношенні 4:1:1 (чотири українці, один представник польського населення, один – єврейського). Державна Рада зобов'язана звітувати Президентові про стан у державі та виконувати його доручення для забезпечення ведення державних справ. Президент республіки вносить пропозиції до парламенту стосовно Голови Державної Ради, який затверджується рішенням парламенту. Загалом повноваження парламентської та виконавчої гілок влади в конституції С. Дністрянського займають приблизно в 5,2 рази більший обсяг, аніж у проєкті К. Левицького.

Важливе значення має проведення компаративного аналізу судівництва, яке регламентувалося в проєкті К. Левицького в розділі Х “Судівництво”, який складався із 575 знаків (3,9 %), а у проєкті С. Дністрянського цьому питанню присвячений підрозділ “Правосуддя” – 1 785 знаків (5,3 %). Згідно з К. Левицьким, судівництво в державі здійснюється від імені Галицької республіки, суди є самостійними та незалежними. Ця гілка влади має право розглядати законність розпоряджень та інших підзаконних нормативно-правових актів, що їх видали державні органи влади. Конституція регламентує прилюдний та відкритий характер проведення судового процесу. У проєкті С. Дністрянського питання, пов'язані з судовою гілкою влади, розглядаються більш детально та їм призначено значно більше уваги, ніж у проєкті в К. Левицького. Так, суддів довічно призначає Президент республіки або Голова Державної Юстиції, а отримати пенсію, залишити посаду судді можуть лише за законними підставами чи внаслідок судового рішення.

Цей проєкт, на відміну від проєкту конституції К. Левицького, передбачав участь народу в правосудді, що забезпечувалося участю народних засідателів, присяжних та мирових суддів. У проєкті С. Дністрянського верховне правосуддя покладається на Державний Судовий Трибунал, який складається з шести членів та шести суддів або юристів, які призначаються згідно з пропозицією Голови Державної Юстиції чи Президента республіки. Зазначений орган проводить свої засідання відкрито, його члени повинні мати вік не менш ніж 40 років та не мають права обіймати жодну офіційну посаду, а також займатися підприємницькою діяльністю. Державний Судовий Трибунал має право перевірки законів на їх конституційність та відмінити закони, постанови, розпорядження, які суперечать конституції. На цей орган покладається обов'язок вирішення конфліктів між різними органами влади, встановлення меж їх компетенції та перевірки фактів невиконання обов'язків депутатами. Правосуддя здійснюється судами, верховне правосуддя належить Державному Судовому Трибуналу, а на чолі управління юстицією стоїть Голова Державної

Юстиції, якого призначає та звільняє Президент республіки. Судді призначаються Президентом та є самостійними і незалежними.

Важливим елементом порівняльного аналізу змістовних компонентів двох проектів є розгляд основних інститутів, до яких належать такі інститути: парламентаризму, президента, виконавчої влади, безпосередньої демократії, місцевого самоврядування, судівництва (див. таблиця 2). Спільною рисою обох проектів є існування інституту президентської влади. Так, у проекті К. Левицького повноваженням президента присвячений розділ 7, який складається із семи артикулів. Згідно з артикулом 11 Президент обирається на шість років загальним, рівним та таємним голосуванням і після обіймання посади складає присягу, призначає міністрів, приймає їх відставку, має право відкликати їх з уряду, на нього покладаються повноваження верховного головнокомандувача армією, призначення військових командирів та старшин, укладення договорів з іншими державами за згодою парламенту та вирішення питання війни та миру, які має ратифікувати парламент.

Таблиця 2

Кількісні показники основних інститутів проектів конституції

№	Інститути					
	Парламентаризму	Президентства	Виконавчої влади	Безпосередньої демократії	Місцевого самоврядування	Судівництва
I*	1 207 знаків 8,22 %	1 733 знаків 11,8 %	915 знаків 6,23 %	—	—	575 знаків 3,9 %
II**	6 948 знаків 20,8 %	5 376 знаків 16,1 %	4 073 знаків 12,2 %	2 189 знаків 6,5 %	1 539 знаків 4,6 %	1 785 знаків 5,3 %

*I – проект конституції К. Левицького.

**II – проект конституції С. Дністрянського.

Президент має право помилування, зменшення винесеного судом покарання та амністії. Конституція С. Дністрянського передбачає, що президент обирається загальним, таємним голосуванням строком на чотири роки, ним може бути лише громадянин української національності, який досяг 35-літнього віку. Президент очолює уряд, представляє державу на міжнародній арені, укладає угоди та союзи з іноземними державами, які потребують ухвалення парламенту. Президент має право помилування, але загальна амністія належить до компетенції парламенту.

Конституція С. Дністрянського мала більш складний характер, бо передбачала проведення Установчих Зборів, які відбувалися одночасно з виборами президента. Такий форум являв собою тимчасову законодавчу гілку влади, яка затверджує конституцію, здійснює територіальний

поділ країни, приймає закони, проводить аграрну реформу. Земельні питання мали для тодішньої Галичини вкрай важливе значення, адже основна її частина перебувала у володінні польської шляхти, тому селяни мали отримати більші наділи, які повинні були покращити їхні умови існування. Цей досвід має бути використаний і в сьогочасній Україні при проведенні конституційної реформи, яка повинна гарантувати збереження наявних у селян земельних паїв. На думку В. Голови, пропозиція С. Дністрянського проводити вибори до Установчих Зборів за трьома національностями суперечить нинішньому територіальному устрою України, в якій всі громадяни мають рівні виборчі права⁸. Відповідно до проекту С. Дністрянського опісля виконання цих завдань Установчі Збори підлягають розпуску, а президент призначає вибори до Народної Палати (Парламент України).

Проведене дослідження показує, що обидва проекти конституції будувалися на принципі системи стримувань та противаг гілок влади, при цьому проект С. Дністрянського відзначався більш детальним регламентуванням питань взаємодії парламенту, президента та виконавчої гілки влади. Згідно з проектом С. Дністрянського ЗУНР являла собою президентсько-парламентську республіку з причини того, що президент був головою уряду. Натомість проект К. Левицького передбачав модель парламентсько-президентської держави, в якій президенту даються повноваження з введення в дію законів, прийнятих парламентом, чи відмови в їх затвердженні, а також призначення міністрів на посади керівників державних відомств.

Порівняльний аналіз показує, що у проекті К. Левицького інститут президента має 1 733 знаки (11,8 % від загальної кількості знаків), а всі інші інститути включають у себе значно менший обсяг матеріалу (див. таблиця 2). У проекті С. Дністрянського найбільша увага приділена інституту парламентаризму, який складається із 6 948 знаків (20,8 %), а найменше значення має місцеве самоврядування (1 539 знаків, або 4,9 % від загальної кількості). Інтерес викликає та обставина, що в проекті С. Дністрянського інституту президента належать 5 376 знаків, а в проекті К. Левицького – лише 1 733 знаків, тому можна вказати про значно більшу увагу, яка була приділена цьому питанню С. Дністрянським. Іншою особливістю проекту К. Левицького є відсутність положень стосовно інституту безпосередньої демократії та місцевого самоврядування, які знайшли відображення у проекті С. Дністрянського. При цьому останній вказує на необхідність прийняття законів про вибори в облас-

⁸ В Голова, 'Конституційне законодавство Станіслава Дністрянського' в *Тенденції і перспективи розвитку інститутів права та держави* (Міжнародні юридичні читання, 19 квітня 2018 р.) 176.

ні, окружні та громадські заступництва, до повноважень яких входять питання місцевого самоврядування: формування бюджету, право розпоряджатися майном, стягувати місцеві податки, контролювати діяльність громад та районів, затверджувати статус окремих громад, створення лікувальних і виховних установ, організація піклування про бідних та благодійної допомоги. На думку М. Орзіха, такі пропозиції є новаторськими з причини того, що на більшій частині України органи місцевого самоврядування протягом ХІХ–ХХ ст. перебували переважно під “опікою” органів державної влади, часто розглядалися як їхні “продовження на місцях”. Наслідки тривалого одержавлення муніципальних органів майже зруйнували національні традиції, які формувалися протягом століть⁹. Проект С. Дністрянського передбачав вибори органів місцевого самоврядування терміном на чотири роки та положення стосовно недоторканості місцевих депутатів на час проведення засідань рад й передачу їм значного обсягу повноважень у вирішенні місцевих справ. Такий підхід торкається інтересів абсолютної більшості населення та повинен бути використаний у проведенні реформи органів місцевого самоврядування та в положеннях проекту нової Конституції України.

Загалом обидва проекти конституції відіграли важливу роль у розвитку системи українського конституціоналізму та стали основою національного правового досвіду, який вплинув на зміст Конституції України 1996 р. Особливістю юридичної техніки двох проектів є логічне викладення матеріалу, ясність та точність тексту, а також доступність і придатність до читання. Інтерес становить та обставина, що за даними І. Андрухів¹⁰, проект К. Левицького був 28 квітня 1921 р. надісланий англійською мовою Прем’єр-міністрові Великої Британії Дж. Ллойдю та французькою мовою переданий Раді послів Антанти, які дали позитивну оцінку цьому документу.

Висновки. За результатами виконаної роботи можна зробити такі висновки.

Причиною підготовки двох проектів було вирішення завдання з підготовки акта найвищої юридичної сили, який мав забезпечити легітимне відновлення та функціонування демократичної і незалежної української держави.

Порівняльний аналіз двох проектів показує, що конституція С. Дністрянського була в 2,3 рази більшою за своїм обсягом та мала складнішу структуру, ніж конституція К. Левицького. Проведені розрахунки показали значну нерівномірність розподілення матеріалу в обох проек-

⁹ М. Орзіх (ред), *Проблеми сучасної конституціоналістики: учеб. пособие* (Юринком Інтер 2012) 368.

¹⁰ Андрухів (н 2) 64.

тах, при цьому більш значна нерівномірність спостерігається у проєкті С. Дністрянського, а розташування матеріалу в обох випадках має позитивну асиметрію, що означає зосередження значної частини тексту на початку актів.

У проєкті С. Дністрянського найбільша увага приділялася питанням парламентаризму, інституту президента та виконавчої гілки влади, до якого ввійшло 49,3% загальної кількості матеріалів, а в проєкті К. Левицького найбільший обсяг матеріалу був зосереджений у розділі, в якому регламентувалися права громадян держави, на який припадало 25,6 %.

На підставі проведеного дослідження необхідно визначити правовий досвід стосовно закріплення в новому проєкті Конституції України положення про збереження селянами своїх паїв, використання української мови як офіційної та державної підтримки її збереження і розвитку, а також передачу більш значного обсягу повноважень органам місцевої влади.

Завданням подальших досліджень є необхідність розгляду юридичної техніки, використаної у проєктах конституції К. Левицького та С. Дністрянського.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Andrukhiv I, *Kost Levytskyi polityk, hromadskyi diiach, pravnyk (1859-1941) [Kost Levytskyi, Politician, Public Figure, Lawyer (1859-1941)]* (Nadvirnianska drukarnia 2008) (in Ukrainian).
2. Vasylyk I, *Kost Levytskyi: vid advokata do prem'iera ZUNR [Kost Levytskyi: from the Lawyer to the Premiere of the WUPR]* (Zadruha 2013) (in Ukrainian).
3. Stetsiuk P, *Stanislav Dnistrianskyi yak konstytutsionalist [Stanislav Dnistrianskyi as a Constitutionalist]* (Vyd derzh un-tu im I Franka 1999) (in Ukrainian).

Edited books

4. Orzikh M (red), *Problemy sovremennoy konstitutsionalistiki: uchebnoe posobiye [Issues of Modern Constitutionalistics: Teaching Manual]* (Yurinkom Inter 2012) (in Russian).

Journal articles

5. Holova V, 'Konstytutsiine zakonodavstvo Stanislava Dnistrianskoho' ['The Constitutional Legislation by Stanislav Dnistrianskyi'] v *Tendentsii i perspektyvy rozvytku instytutiv prava ta derzhavy (Mizhnarodni yurydychni chytannia, 19 kvitnia 2018 p.) [Development Prospects and Trends of the Institutes of Law and the State (International Legal Readings, April 19, 2018)]* 176 (in Ukrainian).
6. Kindiuk B ta Zolotarova A, 'Kodyfikatsiia ta monitorynh normatyvno-pravovykh aktiv, pryiniatykh u sferi okhorony pryrody radianskoï ta nezalezhnoi Ukrainy' ['Codification

and Monitoring of Statutory Instruments Adopted with a View to Nature Protection in the Soviet and Independent Ukraine'] (2015) 10-12 Yurydychna Ukraina 17-23 (in Ukrainian).

7. Stechyshyn A, 'Kost Levytskyi yak predstavnyk novoho pokolinnia derzhavotvorchoi intelihentsii Halychyny' ['Kost Levytskyi as a Representative of the New Generation of the State-Building Intelligentsia of Galicia'] [2016] 2(14) Naukovo-informatsiinyi visnyk Ivano-Frankivskoho universytetu prava imeni Korolia Danyla Halytskoho. Serii Pravo 70-77 (in Ukrainian).

Websites

8. 'Konstytutsiia Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliky [proekt Stanislava Dnistrianskoho] (1920 roku)' ['The Constitution of the West Ukrainian People's Republic [Draft by Stanislav Dnistrianskyi] (1920)'] (*Constituanta*) <<http://constituanta.blogspot.com/2012/08/1920.html>> accessed 10 June 2018 (in Ukrainian).

Archival documents

9. Proekt statutu "Osnovy derzhavnoho ustroiu Halytskoi Respubliky". Lystopad 1918 r. [Draft Statute "Fundamentals of the state system of the Galician Republic". November, 1918] (*Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy/TsDIAL Ukrainy*) f. 462, op. 1, spr. 216, ark. 1 (in Ukrainian).

Borys Kindiuk

A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE DRAFT CONSTITUTIONS
BY KOST LEVYTSKYI AND STANISLAV DNISTRIANSKYI

ABSTRACT. Today the topic of this article is of immediate interest in view of the constitutional reform currently underway against the background of the crisis which has arisen in the political, economic and social sectors of Ukraine. Resolution of this issue may be significantly facilitated by the historical experience of constitutionalism accumulated in different historical times, and especially in the period of restoration of the Ukrainian Independent State in 1917–1921.

The purpose of the article is, using the system of quantitative indicators, to make a comparative analysis of the draft Constitutions proposed by well-known Ukrainian legal scholars, Doctors of Law K. Levytskyi and S. Dnistrianskyi.

The author studies the reasons entailing the adoption of the said drafts, which included the task of preparing an act of supreme legal force which was aimed at ensuring the legitimate restoration and functioning of the democratic and independent Ukrainian State. Both drafts were based on democratic principles which comprised the right to liberty and personal integrity, the right to respect for private and family life, the right to freedom of thought, conscience, religion, freedom of opinion and expression, freedom of assembly and association. The author shows that the draft by S. Dnistrianskyi had a 2.3 times greater volume of materials and clauses as compared with the draft by K. Levytskyi. Statistical calculations demonstrate a largely uneven distribution of the material within the drafts and its concentration in the initial part of the acts. As for the common features of substantive

characteristics of the drafts, they are the presence of the institute of the presidency, a significant scope of powers granted to the Parliament and the possibility of accession of Ukraine's other regions to the West Ukrainian People's Republic. As can be seen from a review of the institutes present in these drafts, the institute of the presidency accounted for the main volume of material in the draft by K. Levytskyi, while in S.Dnistrianskyi's draft it was the institute of parliamentarism. The draft by S.Dnistrianskyi provided for the establishment of the State Judicial Tribunal composed of six members and six judges or lawyers appointed in accordance with the proposal submitted by the Chairman of State Justice or the President of the Republic, while in the draft by K. Levytskyi there was no High Court and no institute of local self-government. S.Dnistrianskyi's draft, in contrast to the act proposed by K. Levytskyi, provided for a wide participation of citizens in the administration of justice through the involvement of people's assessors, jurors and magistrates.

The research made by the author allowed determining the legal experience regarding the entrenchment in the new draft Constitution of Ukraine of the provision on preservation by rural people of their shares, the use of the Ukrainian language as the official language and the support of its preservation and development by the State, and also the delegation of a larger scope of powers to local authorities.

KEYWORDS: the Constitution; Kost Levytskyi; Stanislav Dnistrianskyi; institutes; powers of public authorities; quantitative indicators; the West Ukrainian People's Republic.

Джунь В. В. Соціологія конституційного права : моногр. / В. В. Джунь. – К. : Вид. дім "Ін Юре", 2018. – Кн. 2. Соціокультурні підстави європейського конституціоналізму. – 608 с.

Україна протягом століть перебуває під безпосереднім впливом європейської політичної та правової думки. На сучасному етапі розвитку Український народ намагається опанувати культурні досягнення Європи і реалізувати їх у власному державотворчому процесі. У книзі простежено становлення політичної культури державного владарювання в європейському цивілізаційному просторі та розкрито фундаментальні основи європейського конституціоналізму.